

KATAJAKORVEN LEHTO

320. Katajakorven lehto, Kuortane 10 ha (3.1)

09/2011/12

Laajan ojitetun suoalueen keskellä sijaitsevan matalan emäksisen kallioalueen, Katajakorven, pohjoisrinteessä ja painanteessa sijaitseva lehtoalue. Kasvilisuus on loivalla rinteellä laikuttaista tuoretta GOMaT-lehtoa ja kangasmetsää, pohjoispäässä tervaleppäkorpea. Puusto on pääosin vanhaa kuusikkoa, pohjoispäässä runsaasti tervaleppää, harmaaleppää ja hieskoivua. Vaateliaita lajeja ovat näsiä, lehtokuusama, mustaherukka, mustakonnanmarja ja lehto-orvokki sekä harvinaisuutena metsänemä. Lisäksi alueelta on löydetty harvinaisia sienilajeja. Ainoa lehto laajalla alueella. Ei välitöntä hoitotarvetta.

Yllä oleva teksti on ympäristökeskuksen tiedostoista.

KATAJAKORVEN LEHTO

Terttu Rajala

Ensimmäisiä kohtaamisiamme

Kuortaneen kunnan läntisessä osassa, Kattelus-Märijärvi -metsäautotien varrella sijaitseva Katajakorpi on lehtojensuojeluohjelmaan kuuluva kasvistollisesti hieno paikka. Kuulin tästä kohteesta jo pian muutettuumme Kuortaneelle vuonna 1982. Lukion silloinen biologian opettaja Juhani Hakala kertoi sen kasveista ja mainitsi löytäneensä sieltä mm kassillisen kantarelleja. Ensimmäinen käyntini Katajakorpeen toteutui joskus 1980-luvulla. Ennen ensimmäistä käyntikertaa paikan löytyminen vähän arvelutti, sillä perille asti ei mene suoraan teitä. Niin sitten vähän summassa seikkailin Kattelus-Märijärvi -tieltä läpi taimitiheiköiden, hakkuuaukkojen, ojien ja tavanomaisten talousmetsien ollen täysin vakuuttunut, ettei täältä mitään lehtoa löydy. Juuri silloin huomasin, että kun otan vielä pari askelta, olen keskellä metsäkurjenpolvia ja kieloja. Lehtoalueen raja on tosiaan jyrkkä.

Löysin ensimmäisellä retkelläni ihmeteltäväkseni näsiäpensaita, lehtokuusamaa, metsäruusuja, mustakannonmarjoja ja valkolehdokkeja. Myöhemmin paikkaan on tullut tehtyä useita käyntejä yksin ja perheen kanssa sekä kerran luonnonkukkien päivänä Luonnonystävien retkiseurassa. Kantarelleja en ole onnistunut koskaan löytämään, mutta sammalpeitteiltä on tavattu paljon lampaankääpiä.

Opetin 1980 ja -90 -luvulla yhteiskoulussa valinnaisaineena metsätaloutta, ja tapamme oli käydä tutustumassa lehtokasvillisuuteen Katajakorvessa. Kahdella oppilaskäynnillä havaitsimme alueen länsireunan metsässä liito-oravankin papanoita. Myöhemmin olen yrittänyt löytää uudestaan isojen puiden tyviltä merkkejä liito-oravista, mutta en ole enää löytänyt. Liito-oravan katoamisen syy on selvä. Vaikka metsä itsessään olisi oikein sopiva elinympäristö liito-oravalle, niin metsikkö on liian pieni ja eristynyt elättämään elinvoimaista populaatiota. Paikka on täysin hakkuualojen ja taimikoiden saartama yksinäinen metsäsaari, mistä liito-orava ei voi poistua ja minne riiuureissut muualta eivät ulotu. Kun paikan liito-orava kuolee, uutta ei tule tilalle.

Muistaakseni syksyllä 1991 sattui oppilaskäynnillä ikävä yllätys, kun osa länsipuolen metsästä oli yllättäen ja aivan hiljan kaadettu. Oli vaikea käsittää, miten lehtojensuojeluohjelmaan kuuluva metsä oli voitu kaataa. Tiedusteluissa kävi ilmi, ettei viranomaisyhteistyö ollut toiminut. Hakkuuilmoituksen vastaanottanut taho ei ollut tiedottanut asiasta ympäristökeskusta, joka olisi voinut estää avohakkuun. Kyseinen maanomistaja oli vielä tuolloin suhtautunut paikan suojelemiseen vastentahtoisesti, mutta onneksi on toisenlaistakin suhtautumista. Katajakorven itälaidassa on jo pitkään ollut pieni suojelualue. Nyt vahinkohakkuuta ei onneksi enää voi sattua, sillä valtio on saanut ostettua kokonaan lehtojensuojeluohjelmaan kuuluvan maapalan. Katajakorven lehto suojellaan aikanaan lehtojensuojeluohjelman mukaisesti.

Kasvikartoituksia

Kävin Katajatorvessa ensimmäisen kerran kesällä 2001 tekemässä mahdollisimman tarkan lajilistan paikan putkilokasveista. Laitoin nämä tiedot Oulun yliopiston kasvimuseoon. Seuraavana kesänä 2002 kävin täydentämässä tietoja. Kolmas kasviretki kohteeseen toteutui 8.7.2015, jolloin pystyin tarkasti merkitsemään harvinaisten lajien kasvupaikat uudella GPS-laitteella. Sammalista kertyi vain muutamia hajahavaintoja, mutta sain sammaltietoihin hyviä täydennyksiä Hanna Kondelinilta ja Raimo Heikkilältä, jotka olivat tutustuneet Katajatorveen 1980-luvulla.

Retkien tarkoituksena oli merkitä tarkasti arvokkaimpien lajien kasvupaikkoja ja yleisyyttä sekä rajata lehtokasvillisuusalueita. Rajauksen kannalta erityisen kiinnostava alue olisi ollut Katajatorven lehtojensuojeluohjelman (kuva 1) pohjoispuolinen kosteikko, missä oli karujen rämeiden ympäröimänä myös hyvin rehevää kasvillisuutta. Kävin siellä ensimmäisen kerran vuonna 2002 ja kummastelin, miksei aluetta ollut otettu lehtojensuojeluohjemaan. Kohde oli ojitettu harvakseltaan, ja jokaisessa ojavälissä tuntui olevan erilainen, mutta samankaltaisesti rehevä kasvillisuus. Vihkomuistiinpanoissa vuoden 2002 retkeltä lukee seuraavaa:

”Vanhaa metsä (Katajatorven suojeluvarauksen) rajalinjasta → N, upeaa vanhaa metsää, isoja mäntyjä, kuusia, hieskoivua, tervaleppiä, pihlajaa, runsaasti paatsamaa... lehtokasvillisuutta, Cx vaginata, yövilkkä, valkolehdokki, maapuita, lahopuita, kääpiä, paljon kolopuita.”

”Ojan ylitys → N, näsiää, lehtokorte, käenkaali, sudenmarja, nuokkatalvikki, Geranium s., sitä leveälehtistä orvokkia, Listera cordata...(jne)”

”Toinen ojanylitys ja alue kapenee, kolmas oja ja vielä kasvaa paatsamaa, oravanmarjaa, kieloa.”

”Neljäs oja: tervaleppiä, vanhaa metsää.”

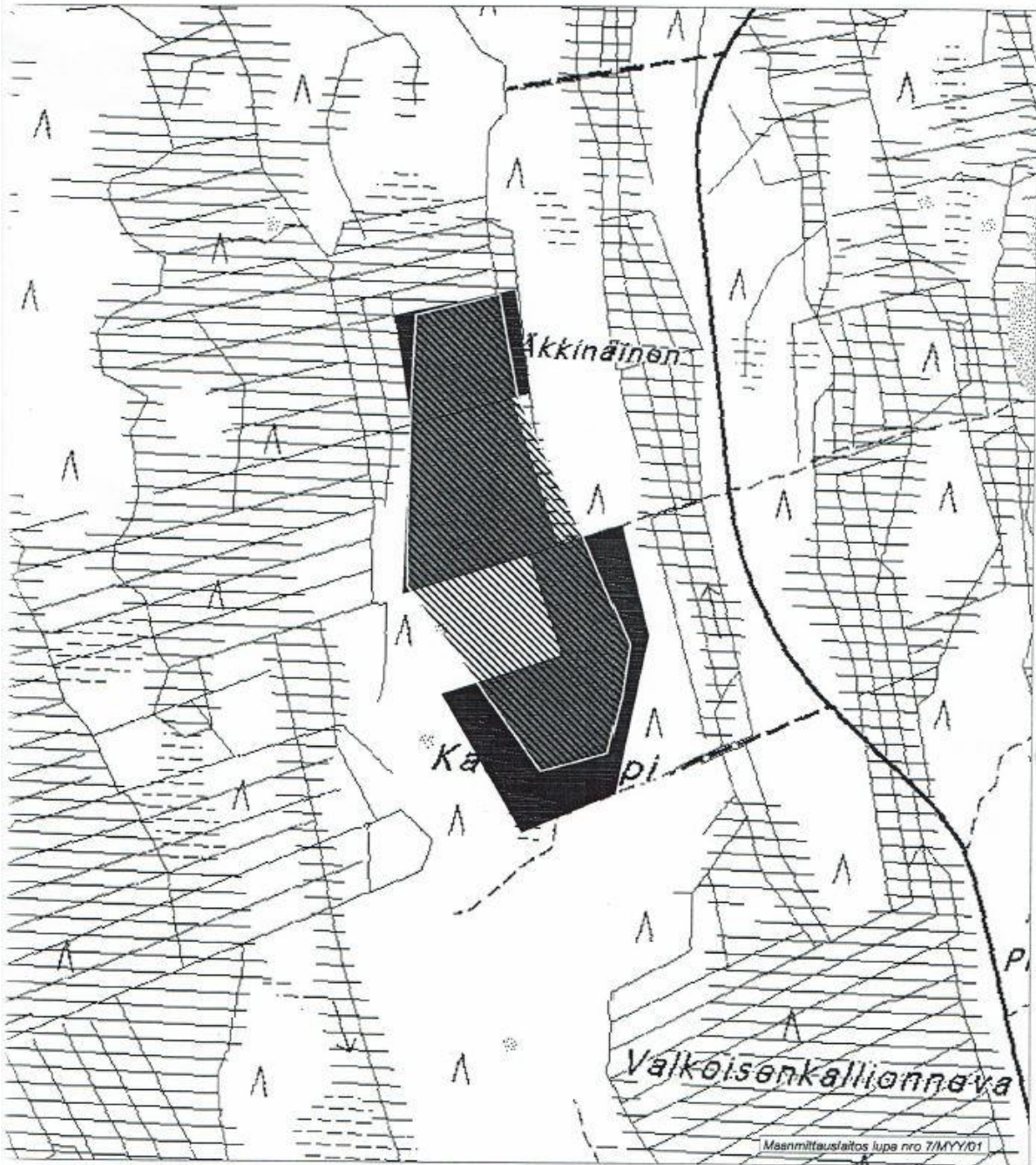
”Viides oja (vastakaivettu) ja täällä paljon hiirenporrasta, virmajuuri, mustaviinimarja, maasaniaisten (hiirenporras) peitossa, vanhaa metsää, kolopuita, hienoa korpea.”

”Tulee vastaan kuudes oja (vastakaivettu). Rehevä korpjuotti jatkuu yhä, mutta päivä on ollut pitkä enkä enää millään jaksa mennä kauemmaksi.”

Kyselin aikoinaan metsäkeskuksesta tällaisen kohteen säilymisestä. Sain tiedon, että koskematon tervaleppäkorpi pitää metsälain mukaisesti jättää metsätöiden ulkopuolelle, mutta jos paikka on ojitettu, laki ei sitä suojaa vaan sen saa hyödyntää normaalisti. Vähän tämän jälkeen kävi ilmi, että tervaleppäkosteikko oli kaadettu.

Kesällä 2015 tutkittu alue näkyy kuvassa 2. Kuvat ja havainnot ovat reitin varrelta. Pohjoispuolen hakatulla kosteikolla ei käyty kesällä 2015, sillä alue oli menettänyt luontoarvonsa vuosikymmeniksi. Sen maanpinta oli rikottu ja kasvillisuus oli niin tiheää pusikkoa, että siinä oli lähes mahdotonta liikkua.

Katajakorpi
Kunnat: Kuortane

- Lehtojensuojeluohjelma
- Kaupat.shp = valtion omistuksessa
- Korkeuskäyrät

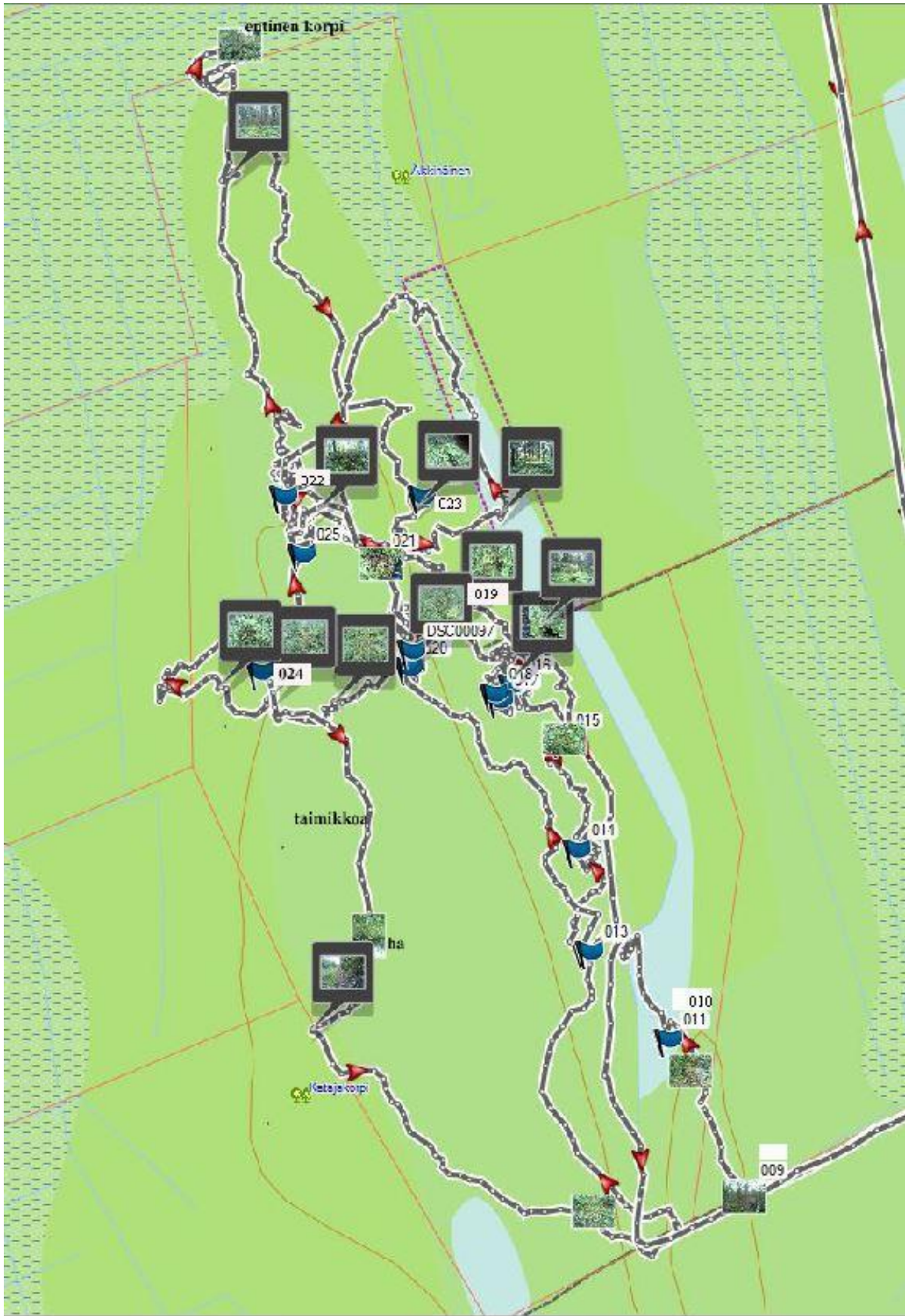
Mittakaava 1:7123
0 90 180 Meters

Peruskarttalehdet:
222401

Koordinaatio: ykj
Nurkkakoordinaati: 3313751,6963332 3315074,6964521
LSU/NP/09.11.2001

Kuva 1. Ympäristökeskuksesta vuonna 2001 saatu kartta Katajakorven alueesta. Nyt valtion omistama alue kattaa osapuilleen koko lehtojensuojelualueen.

Kuva 2. 8.7.2015 Katajatorvessa kulkemani reitti (gps-laitteen kartta).

Katajakorpea etelästä lähestyttäessä ylitetään valtion omistuksessa oleva hiljan ensiharvennettu taimikko. Sen kasvillisuudessa ei ole mitään lehtoon viittaavaa (kuva 3).

Kuva 3. Katajakorven metsänvartijoina toimi kaksi kyytä, joista toinen kuvassa.

Katajakorven metsän eteläisin osa on kasvillisuudeltaan mustikkatyypin metsää. Metsä tuolla kohdin on kapea luonnonmetsän saareke taimikoiden ja aukkojen keskellä.

Kuva 4. Eteläisen osan kuusikkoa halkovat vain muutamat vanhat ojat.

Katajakorven läpi kulkee lähes pohjois-eteläsuuntainen kallioinen mäki. Tämän mäkirinteen metsässä etelästä tulija kohtaa ensimmäisen kerran lehtolajeja (kuva 5). Lehdon raja on varsin selvä. Tuolla kohdin metsä on varttunut, pääpuulaji on kuusi, seassa mäntyjä, hieskoivuja, harmaaleppää sekä haapoja. Pohjoiseen liikuttaessa metsän ikä nousee. Suojelualan pohjoisosassa vanhan metsän piirteet ovat selvästi nähtävissä (kuva 6). Pohjoisosassa kasvaa myös tervaleppää.

Kuva 5. Lehtojensuojelualan eteläisen osan itärinteestä alkaa löytyä lehtokasveja.

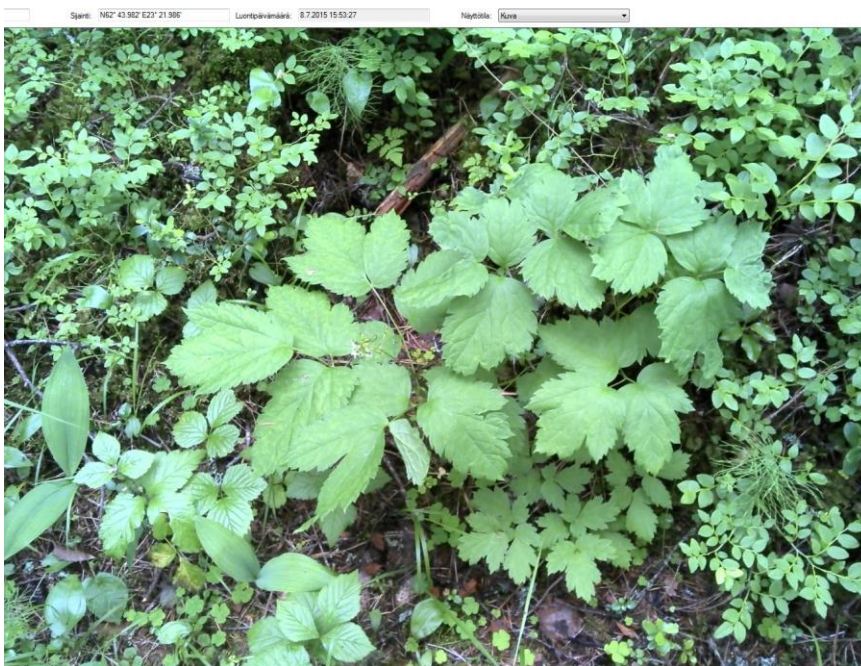

Kuva 6. Lehtojensuojelualan pohjoisosan metsä on upeaa vanhaa metsää kolopuineen.

Metsän pensaskerros muodostuu seuraavista lajeista: pihlaja, kataja, raita, lehtokuusama ja näsiä. Paikoin kasvaa myös metsäruusu sekä musta- ja puhaherukkaa.

Kenttäkerroksessa koko alueella on runsaasti tyypillisiä ravinteisuutta ilmaisevia lajeja: kiolo, lillukka, oravanmarja, valkolehdokki, käenkaali, nuokkuhelmikkä, yövilkka, metsäkurjenpolvi, sudenmarja, isotalvikki, kellotalvikki, lehto-orvokki ja sormisara. Kallion laelta löytyy muutamista kohdista harvinaista mustakonnanmarjaa (kuva 7). Sieltä on tavattu myös kellotalvikki. Mäen itäpuolella alavassa kohdassa kuusikon sammalpatjoilla kasvaa paikoin tähtitalvikkia. Seuranaan lehtokasveilla on tavallisempia lajeja, esim. orvontädyke, hietakastikka, metsälauha, kevätpiippo, ahomansikka, metsämitikka, kangasmaitikka, metsätähti, metsäimarre, vanamo sekä tietenkin puolukka ja mustikka.

Metsien sammalpeite on yhtenäinen.

Kuva 7. *Mustakonnanmarjoja.*

Kaikkina kertoina, jolloin olen vierailut Katajakorvessa, olen haaveillut löytäväni metsänemän, joka on joskus löytynyt paikalta. Tämä haave ei ole toteutunut, vaikka metsänemä on ollut mielessä jokaisella kesäisellä tutustumiskäynnillä. Ehkä laji on aikoinaan löytynyt niiltä kohdilta, mitkä ovat joutuneet ojitusten tai hakkuiden kohteeksi tai sitten kasvi on vain piiloutunut taitavasti silmiltäni.

Lehtokasvillisuus jatkuu myös lehtoalueen länsiosan hakatulla alueella, **taimikossa** (kuva 8). Aukkoon on aikoinaan istutettu kuusentaimia, mutta alue ei ollut taimettunut kunnolla. Epäily puutteellisen taimettumisen syistä kohdistui ensisijaisesti hirviin. Monissa alueen pensaissa (metsäruusu, lehtokuusama, näsiä, punaherukka, kataja, puiden taimet) oli merkkejä hirvien käynnistä. Mainittakoon, että missään en ole kohdannut niin paljon hirvikärpäsiä kuin syksyisillä retkillä Katajakorvessa!

Paikalla kasvaa runsaasti samoja ruohovartisia lajeja kuin lähimetsässäkin, mutta monet näistä (esim. sudenmarjat) kärvistelivät hiukan oudoin hahmoin aukean paikan kuivuudessa, samoin oli myös lehtokuusamapensaiden laita. Metsälajistoa enemmän hakkuuaukossa on maitohorsmia ja heiniä, kuten hietakastikkaa, samoin on runsaasti ahomansikkaa. Aukossa kasvavat todennäköisesti Katajakorven ainoat nurmihärkit sekä lehtoarhot, joita en muualta tavannut.

Kuva 8. ”Ruusumäki” on tuorein ja avoimin hakkuun kokenut alue Katajakorven länsiosassa metsän reunassa.

Retkelläni vuonna 2015 kiersin pitkän lenkin Katajakorven länsipuolen taimikoissa. Hakkuu oli vaikuttanut lehtokasvillisuuteen, mutta rehevyyttä ilmaisevia lajeja löytyi runsaasti eri-ikäisistä taimikoista: ketunleipää, oravanmarjoja, kieloja, metsäkurjenpolvia, valkolehdokkeja, lehtokortteita, tuppisaroja (kuva 9). Alueen lounaisosan taimikosta löytyi syyläjuuria, joita en muista aiemmin nähneeni Kuortaneella (kuva 10).

Kuva 9. Kenttäkerroksen kasvillisuutta varttuneen taimikon varjoissa.

Kuva 10. Syyläjuuri taimikon pienessä aukkopaiikassa alueen lounaisosassa.

Alueen poikki itä-länsisuunnassa menee painanne, missä sijaitsee ravinteinen **kosteikko**. Sen lajisto on mielenkiintoinen (kuvat 11-14). Yleisilmeeltään kohde on pensaikkoinen (hieskoivu, haapa, pajuja, tuomi, paatsama, harmaaleppä, pihlaja, näsiä) ja sanikkaisia (hiirenporras, korpi-imarre, lehtokorte, metsäkorte, riidenlieko) on runsaasti. Muita ruohovartisia ovat mm. virmajuuri, harajuuri, isotalvikki, suo-ohdake, kielo, mesiangervo, nuokkuhelmikkä, hietakastikka, tuppisara, korpisara, rantamatara ja lehtomatara. Viimeksi mainittuja harvinaisuuksia löytyi kesällä 2015 vain kolme yksilöä.

Kuva 11. Harvinaista lehtomataraa kortteiden ja sarojen joukossa Katajakorvessa.

Kuva 12. Kuvissa näkyy lehtomatarakosteikon rehevyys.

Kuva 13. *Isotalvikki kukki upeasti.*

Kuva14. *Kosteikon lajistoa: kielo, lehtokorte, hiirenporras, nuokkuhelmikkä, mesiangervo...*

Katajakorven toinen mielenkiintoinen kosteikko sijaitsee metsäalueen länsipuolella. Metsän ja suon kohtaamispaikka lienee se, joka on antanut koko alueelle sen nimen; korvessa kasvaa runsaasti katajaa (kuvat 15-16). Ravinteinen, viettävä kosteikkorinne jatkuu metsän reunasta taimikon poikki pitkälle lännen ja lounaan suuntaan aina naapuripalstalle saakka. Luoteen suunnassa ravinteisuus loppuu kuin leikaten karuihin jäkäläkallioihin.

Suon kasvillisuus kertoo ravinteisuudesta (näsiä, kielo, valkolehdokki, nuokkotalvikki, sudenmarja, maariankämmekkä, tuppisara, sormisara, lillukka, hietakastikka, nuokkuhelmikkä, luhtavilla, metsäimarre, korpi-imarre, lehtokorte, metsäkorte, kangaskorte). Katajakosteikolta löysin kesällä 2015 pussikämmeköitä peräti 11 kappaletta, herttakaksikon ja harajuuria (kuva 17), kaikki lajeja, joita ei usein tapaa Kuortaneella. Paikalta löytyivät myös äimäsara ja juurtosara, molemmat harvinaisia täällä. Aivan läntisimmästä käyntikohdasta rajan tuntumasta traktorin jälkipainanteesta löytyi tähtisaroja. Niiden lähistöllä kasvoi poikkeuksellisen paljon suokortetta ja maariankämmeköitä.

Kuva 15. Metsä muuttuu kauniisti ilman reunoja runsaasti katajaa kasvavaksi korveksi.

Kuva 16. *Katajia* länsiosan kosteikolla. Niiden seurassa kasvaa valkolehdokkeja, kieloja ja maariankämmeköitä.

Kuva 17. *Harajuuria* Katajakorvessa.

Katajakorven kallioperästä

Täkäläinen kallioperä on yleisesti ottaen hyvin karu. Ilkka Laitakari kirjoitti Saukonjälki -lehdessä (nro 1, 1995), että Alavuden ja Kuortaneen alueiden ”kallioperä koostuu lähes yksinomaan kolmesta kivilajista: granodioriitista, graniitista ja kiillegneissistä.” Nämä ovat happamia kivilajeja.

Katajakorven poikkeuksellisen rehevä kasvillisuus johtuu poikkeuksellisesta kallioperästä. Ilkka Laitakari kirjoittaa Saukonjälki -lehdessä seuraavasti: ”Kalkkipitoisuudesta taas kertovat Kuortaneen Katajakorven ja Hietaharjunnevan vähäiset karsikiviesiintymät sekä konkreetiot, joiden alkuaan sisältämä kalkki on metamorfoosissa uudelleen kiteytynyt vihreäksi epidootiksi.”

Kalkki vähentää kallioperän ja maaperän happamuutta, mikä puolestaan edistää hajotusprosesseja ja lisää maaperän ravinteisuutta. Siksi Katajakorpi on oikea kasviaarteiden paratiisi.

Erikoiset kasvit ovat jo vuosikymmeniä sitten herättäneet toiveita, että Katajakorvesta voisi löytyä mielenkiintoisia mineraaleja kaivostoimintaa ajatellen. Siksi kohteessa on tehty koekaivauksia (kuva 15), mutta tutkimustulokset eivät osoittautuneet lupaaviksi.

Kuva 15. *Malmimineraalien tutkimista varten kaivettu vanha kuoppa on lehtokasvillisuuden ympäröimä.*

Katajakorven sammal- ja jäkälätietoja

Havainnontekijät:

KH= Hanna Kandolin, Raimo Heikkilä

TR= Terttu Rajala

<i>Aulacomnium palustre</i>	TR
<i>Hylocomium splendens</i>	KH, TR
<i>Brachytecium salebrosum</i>	TR
<i>Breidleria pratensis</i>	TR
<i>Campylium protensum</i>	TR
<i>Dicranum majus</i>	KH, TR
<i>D. scoparium</i>	TR
<i>Peltigera canina</i>	TR
<i>Plagiomnium cuspidatum</i>	TR
<i>Plagiomnium ellipticum</i>	KH
<i>Pleurozium schreberi</i>	KH, TR
<i>Ptilium crista-castrensis</i>	TR
<i>Rhizomnium pseudopunctatum</i>	KH, TR
<i>Rhizomnium punctatum</i>	KH
<i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>	KH, TR
<i>Sanionia uncinata</i>	KH
<i>Sphagnum warnstorffii</i>	KH, TR
<i>S. girgensohnii</i>	TR
<i>Straminergon stramineum</i>	KH
<i>Tomentypnum nitens</i>	TR

Katajakorven putkilokasvitietoja erityisesti kesien 2002 ja 2015 retkiltä / Terttu Rajala.

Actaea spicata

Agrostis capillaris

Alnus glutinosa

Alnus incana

Athyrium filix-femina

Betula pendula

Betula pubescens

Calamagrostis epigejos

Calamagrostis purpurea

Calluna vulgaris

Carex canescens

Carex chordorrhiza

Carex digitata

Carex dioica

Carex echinata

Cares globularis

Carex loliacea

Carex magellanica

Carex nigra

Carex vaginata

Cerastium fontanum

Cirsium helenioides

Cirsium palustre

Coeloglossum viride

Convallaria majalis

Corallorhiza trifida

Crepis tectorum

Dactylorhiza maculata

Daphne mezereum

Deschampsia cespitosa

Deschampsia flexuosa

Dryopteris carthusiana

Epilobium angustifolium

Epilobium palustre

Epipogium aphyllum

Tämä havainto on saatu ympäristökeskuksesta!

Elymus caninus

Empetrum nigrum

Equisetum arvense

Equisetum hyemale

Equiseum palustre

Equisetum pratense

Equisetum sylvaticum

Eriophorum angustifolium

Filipendula ulmaria

Fragaria vesca

Galium palustre

Galium triflorum

Galium uliginosum

Geranium sylvaticum

Geum rivale

Goodyera repens

Gymnocarpium dryopteris

Hieracium

Juncus filiformis

Juniperus communis

Ledum palustre
Linnaea borealis
Listera cordata
Lonicera xylosteum
Luzula pilosa
Lycopodium annotinum
Maianthemum bifolium
Melampyrum pratense
Melampyrum sylvaticum
Melica nutans
Moehringia trinervia
Moneses uniflora
Orthilia secunda
Oxalis acetosella
Paris quadrifolia
Picea abies
Pinus sylvestris
Platanthera bifolia
Polygonum viviparum
Populus tremula
Prunus padus
Prunella vulgaris
Pyrola rotundifolia
Pyrola media
Pyrola minor
Ranunculus acris
Rhamnus frangula
Ribes nigrum
Ribes spicatum

Rosa majalis

Rubus arcticus

Rubus chamaemorus

Rubus idaeus

Rubus saxatilis

Rumex acetosella

Salix aurita

Salix caprea

Salix phylicifolia

Scrophularia nodosa

Solidago virgaurea

Sorbus aucuparia

Thelypteris phegopteris

Trientalis europaea

Valeriana sambucifolia

Vaccinium myrtillus

Vaccinium uliginosum

Vaccinium vitis-idaea

Veronica serpyllifolia

Viola canina

Viola epipsila

Viola epipsila x palustris 2001, havainto vain lehtojensuojelualueen pohjoispuoliselta kosteikolta

Viola mirabilis

Viola riviniana